

נאמר של נייר

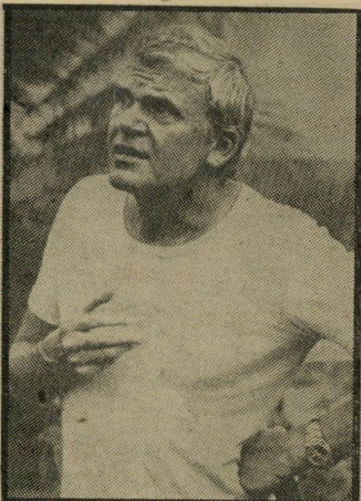

ה"ליטוסט" הציכי של החייל האמיץ קונדרה *

יו"ר יו"ר ויורשיו * עסקי תרבות שנוכר במתים * אגדות בית שאן

אותה כמו שמחלקת ההסברה מחקה את קלמנטים מן המירפסת שעליה נשא גוט" וואלד את נאומו ההיסטורי. מירק משכתב את ההיסטוריה כפי שמשכתבת אותה הי מפלגה הקומוניסטית, כפי שמשכתבים אותה כל המפלגות, כל האומות, כל בני אדם..."

בביתו ממתנינים לו אנשי המיטרה

סופר ג'ורג' קונדרה הכובע של שריחחון

החשאית. הם אוסרים אותו (הם ביקשו למחוק מן הזכרון מאות אלפי חיילים, כדי שישאר רק זמן אחד ללא רכב, אך הוא נשכח על האירליה הזאת מלוא גופו, כמו כתם. הוא יישאר עליה, כפי שנשאר כובעו של קלמנטים על ראשו של גוט" וואלד...")

הסיים: "אחרי שנת מעצר וחקירה, נערך המשפט. מירק נדון לשש שנות מאסר, בנו לשתיים, ועשרה מירדיו קרי בלו עונשי מאסר בין שנה לשש שנים. הפגניות תשומת-הלב, כפי שעושה קוני דרה, לכובעו של קלמנטים, היא תפקידה הנעלה של ספרות.

חלקו השני של הספר, אמא, הוא פאי רודיה על עולס-המתירנות, גיבוריה של פארודיה זו הם בני-הזוג קארל ומארי-קלה, שעברו להתגורר, כמה שיותר רחוק מאמא, האם ואשתה אולה. האם מגיעה לביקור, ובין בני-הזוג מארקטה וקארל נחשפת מערכת-יחסים מינית מסוי בכת עם אווה (החלטת בין קארל ומארי-קטה, שקארל יבגוד בה ושמארקטה תש-לים עם בנידה, בתנאי שתהיה לה הי זכות להרגיש טובה יותר ושקארל ירגיש אשמה כלפיה...")

אחרי הסכמה זו מגיעה פרק האהבה בשלוש (כבר לפני שנים הניעה אותו מארקטה לכך, שישכבו בשלושה, הוא והיא יחד עם אהובתו, שעוריה את קני אתה. ראשו הסתחרר אז מרוב התרגשות מהדעתה. אך ערב זה לא הביא לו הנאה רבה. להיפך, היה זה מאמץ עצום! שתי הנשים התחבכו והתנשקו לנגד עיניו, אך לא חדלו לרצע מתחרותן...")

הפגישה בין האם ובין מערכת יחסים משולשת זו, מתגלה כאשר האם טוענת שאוהו מזכירה לה חברה מנעוריה, ואו מתגלה, כי אותה חברה האם, עוררה את קארל בילדותו (עיוב בין ערימות בגדי נשים. ואו נכנסה למלתחה אישה תמורה, נהדרת, ערומה, הפנתה אל הילד את כפה והתמתחה... היתה זו נורה... הוא הכיט באוהה (הוא עמדה עדיין ונבה אליה) וראה את הגברת נורה... הוא כרע על ברכיו מול אווה וסובב אותה כך שגבה יהיה מופנה אליה שוב ועיניו יוכלו ללכת

מוניסטית על צ'כוסלובקיה: "...הקומיני ניסטים ככשו את השילמוץ כפברואר 1948, לא כרם וכפוח. אלא תוך תרועות שמחה של מחצית העם. ועכשו שיומו לב: הי מחצית שהריעה היתה המחצית הפעילה, האינטליגנטיה והטובה יותר..." ועל גורל מחצית זו הוא מספר: "ובמקום לצאת אל מחוץ לגבולות נכנסו לבתי-הסוהר. עד מהרה נדרו בעקבותיהם אלפים ורכבות ולבסוף גם קומוניסטים רבים, כמו, למשל, שריחחון קלמנטים..." בסופו של תהליך זה, "הומיירים שרו ונפתו של קלמנטים התנדדה ברוח כמו פעמון המכשר שחר הרש לאנשות..."

הביורגפיה הקצרה של מירק עוברת על פני גישואיו, הצלחתו, מות אשתו, הפיכתו לאישיות המופיעה על מירקעי הטלוויזיה, כניסת הרוסים וגירושו ממקום-עבודתו. בדרכו האחרונה מתנהל מירק אל זדנה, אשר במשך כל אותן שנים, "עדיין היתה שומרת אמזנים לנן שבו שרים הזמירים. לאחרונה אפילו נמתה עם אותם שני אחוזים בעם שקדמו בכרכה את בואם של הטנקים הרוסיים..." שיבתו אליה היא גבורה כפולה, משום שחטאה הגדול, מלבד אהדתה את הטנקים הרוסיים, הוא בכי עורה (אפה הגדול של זדנה הטיל צל על חייו גם ממרחקים...")

הערת בניים על ההיסטוריה הציכית החדשה ותהפוכותיה, מסבירה את האביב של פראג כך: "הגבולות נפתחו, התווים נמלטו מן הפרטיטורה של הפוגה הגדולה לבאך וכל אחד שר מנגינה משלו... רוסיה, אשר כותבת פוגה גדולה למען כדור" הארץ כולה, לא יכלה להסכים לכך שהי תוים יתפירו לה לכל עבר..."

הפגישה המחודשת של זדנה ומירק, מת נהלת כאשר היא אומרת לו: "אינני יודעת מדוע באת, אבל אני שמחה שי באת. ידברתי עם החברים במפלגה. הרי זו שטות שתפיים את חייך כשכיריים בי בניין..." בעוד הירורו למשמע הצעותיה הנים: "הוא מכיר את העיסקה הזאת. הם מוכנים למכור לאנשים את עתירם ומרת עזרם. הם יכריחו אותך לרוב בי קול נכאים פטלוויזיה ולהפכיר לאומה שטעה בדברך נגד רוסיה ונגד הזמירים..." מירק משנה כיוון ומזכיר לזדנה מיכ" תבים ששיגד לה בעבר. הוא מבקש או-תם, אך היא מסרבת להשיבם. מירק רוצה למחוק את הזיכרון המכוער שלו. הוא נכשל ושב למציאות בביתו: "הוא מחק

כבר בפרק הראשון, המיכתבים האברו דים. פותח קונדרה בבניית פאגורמה פרי ליטית: "בינואר 1948 יצא המנהיג הי קומוניסטי קלמנט גוטוואלד למרפסת ארי מון בארוקי בפראג, כדי לנאום באוזני מאות אלפי האזרחים שמילאו את כיכר העיר-העתיקה... גוטוואלד היה מוקף חכי רים למפלגה ולצידו עמד קלמנטים. ירד שלג. היה קר וגוטוואלד עמד בגילוי ראשו. קלמנטים הסיר את כובעי-הפרווה שלו וי שם אותו על ראשו של גוטוואלד. מחלקת ההסברה הפיזה במאות אלפי עותקים את תצלום המרפסת, ועליה גוטוואלד, כור בעי-פרווה על ראשו... כעבור ארבע שנים האשימו את קלמנטים בכנידה ותלו אותו. מחלקת ההסברה מיר מחקה אותו מן הי היסטוריה וכמעט, גם מן התצלומים. מאז ניצב גוטוואלד על המרפסת לכרו. במקום שהיה קלמנטים נשאר רק קיר השוף של ארמון. מקלמנטים נותר רק הכובע על ראשו של גוטוואלד..."

מילן קונדרה מתמודד ב-201 עמודי סיפור נוספו לגרד את הויון מאותו קיר חשוף או כפי שאומרת אחת מנפשותיה. מירק: "מאבק האדם בשילטון הוא מאבק הזיכרון בשיכחה..."

מירק, מדען המצוי במצור אחרי האביב הפראגי, יוצא במסע לזיכרון שלו. הוא חוזר תחילה 25 שנה אחורה, כאשר היה ירידה של פעילה-המפלגה-הקומוניסטית זדנה (באחת הפגישות מצא אותה מנגבת את עיניה במחטפה ומאנפת. הוא שאל אותה מה קרה לה. היא הסבירה לו, שי אמול מת איה אהובתו רופי, איה זידאנוב, ארכוזוב אי מאסטורכוב...") מילחמת-המעמדות שכנה גם בתדר" המיטות שלהם: "נודע לו שלא היתה מיוצה מדרך אהבתם. היא מענה שישכב אתה כאינטלקטואל..."

השילטון סילק את מירק מעבודתו הי מדעית, והוא מצוי במליטה מפני כוחות המיטרה-החשאית בדרכו אל זדנה, כאשר הגיגיו על המישור הפוליטי-ציני (הרצח אינדה כיסה עד מהרה על זכרון הפלישה לביהמיה, השיחיה הדמיונית בבאנגלה-דיש השכיחה את אינדה, המלחמה במדבר פני החניקה את ככה של באנגלה-דיש, רצח עם בקמבודיה מחק את זכרון פני וכך הלאה וכך הלאה, עד לשכחה מתי לטת של הכל עלי-די כולם...") במיסגרת צינית זו חוזר הזיכרון אל מיתחמי השיכחה, אל ההשתלטות הקיר

תרגום אבסורד-אמיתי

מילן קונדרה, סופר צ'כי, נולד בברנו ב-1930. עד 1969 שימש פרופסור לקולנוע בפראג. הרומן הראשון שלו הודפח ב-1967. ספרו ראה-אור באביב הציכי ב-1967. ספרו השני מחול אחרון פרייה ** התפרסם ב-1973 והקנה לו את פרס מיצ'י בצרפת. בימים אלה ראה-אור בתרגום לעברית סיפור השלישי והמעולה מכולם — 199 הצחוק והשיכחה...*

קונדרה, הגולה בצרפת מאז 1975, מת מודד עם בעיית הרמיסה של עמו במאבק, שאותו מכנה אחד מגיבוריו "מאבקו של הזיכרון נגד השיכחה." אם גדול סופרי צ'כוסלובקיה בלשון הגרמנית פרינץ קפ" קא, מתאר בספריו עולם של סיוט בלתי מתקבל על הדעת, הרי שקונדרה בספריו, ובעיקר בסיפור החדש, מוכיח כי הסיוט מתקבל על-הדעת, וחוויות של ספרות הי אבסורד הפכו בצ'כוסלובקיה של שנות ה-70 לאמת מחרידה ומדכאת.

שיבעת הסיפורים בקובץ הם פרץ בלתי פוסק של צחוק ודמם, מעיין נובע של הומור, המוליך לנחל הזורם לביצה, שבה הוא מתנוון. גיבוריו של קונדרה מתמור" דים עם נושא אחד ויחיד: האם עליהם לנסות ולהיזכר, כאשר אפרוריות וקדרות ההווה מעיקה עליהם. גיבוריו של קוני דרה מעלים את סיפורו של העם הי צ'כי, התנון לשילטון זר, המנסה לנתק אותו מן התרבות-המערבית ולהשריש תרבות אחרת. בזמנית מתאר קונדרה בצד הצחוק והשיכחה את שילטון הכיבוש של המצבות-המיניות על התרבות-המערבית — כסיגנון אחר של כליה התרבותית.

* מילן קונדרה — הבדיחה; הוצאת עם עובד — הספרייה לעם (כריכה רכה). ** מילן קונדרה — מחול אחרון ופרי דה; הוצאת עם עובד — הספרייה לעם (כריכה רכה). *** מילן קונדרה — ספר הצחוק והי שיכחה; עברית: רות בונדי; הוצאת זמורה ביתן מודן; 201 עמודים (כריכה רכה).

שיער שיבה צבוע בשחור החוויה הישראלית

נטולי מיבנה ספרותי בסיסי ומשוללי קסם כלשהו. גולן העניק לספרות הישראלית גם רומן אחד מפרי עטו — חייו ומותו של אורי פלד, שהוא נסיון להתמודד עם המילחמה האינסופית של הישראלים. ברומן זה ניסה המחבר לעלות על גלי האזמנות של סוף שנות השישים, אך לא זכה להכרה ממשית מצד הביקורת הספרותית. תרומה אחרונה של גולן היא סיפור תחת הכותרת שנות השתלחות (מאזניים, מולן תשמ"א). שאותו הוא פירסם אחרי כמה שנות שליחות ציונית (בלתי-ספרותית) בחוץ-לארץ. סיפור זה, הנקרא כתערובת של סיגנונות אהרון מגד ואהרון אפלפלד, הוא מייצג נאמן לאי-מקוריותו הצינית של יו"ר ספריישראל החדש. יצירה יצוגית של זה שנבחר כדי לשמש כצבע שחור על שיערה-שיבה של אגודת הסופרים. חששוני הסופרים והמשרורים בישראל אינם מראים פניהם במסודותיה. סיפור קצר, שבכוחו להעיד על דמותו של הויו"ר החדש התרחש לפני כמה שנים. במהלך קונגרס של הפאן קלוב (ארגון הסופרים) הבינלאומי בירושלים. גולן, שבמסגרת עסקנותו הספרותית נמנה על מארגני הקונגרס, קרא לאולפן גלי צה"ל, ושם אמר בנוכחות כותב שורות אלה: "חלומי של סופר הוא לופות כפרס נובל, וגם אני מוצה לקבל פרס זה בבוא היום..."

עכשו, כשמאי גולן הוא יו"ר סופרי ישראל, סביר להניח מי יהיה המועמד הישראלי הקבוע לזכייה בפרס זה. כל שנותר לקוות הוא, ששופטי פרס נובל חכמים יותר מהסופרים ומעסקני הספרות בישראל. כמו שאמר סופר נודע על גולן: "הי"ר יו"ר וירשיחי."

לאחרונה נתברשו סופרי ישראל, כי כיסאו של מייסד אגודת הסופרים בארץ, חיים נחמן ביאליק, אינו מיותר. סופרי ישראל גילו מהודעה לאקונית, בשולי כרוניקה החדשות, כי "שמאי גולן נבחר כיו"ר אגודת הסופרים." בחירה גולן נבחר כיו"ר אגודת הסופרים של קשישים בעלי שיער-שיבה, שהנהיגו בעסקנותם את האגודה אשר נועדה להתמודד בבעיות קיומיות של סופרים. היא צביעת שיערה של אגודת הסופרים בצבע שחור מלאכותי. קהל שוחרי הספר העברי, והסופר הישראלי אינו יודע כמעט מיהו שמאי גולן. עסקי-ספרות ירושלמי המתקרב לשיבה, המהווה את סמל הנועורים והמפכה של הספרות הישראלית של 1981, הוא דמות אלמונית למחצה, שלא הותירה בקרוב 40 שנות יצירה רישום כלשהו על הספרות הישראלית המתחדשת. סיפורו הראשון של גולן, אשמים (בהוצאת אגודת הסופרים באמצעות סתדה), הוא ספר פוסט-שווא, שבו מנסה מחברו להתמודד עם נושא השואה בכלי-ספרות יבשים וללא תוצאות כלשהן. ספר זה, אשר ראה אור בשנות ה-60, לא הותיר רישום כלשהו בחיים הספרותיים, ותוצאתו היחידה היתה מינויו של גולן למנהל בית-הספר בעיר-העתיקה בירושלים — מוסד שזכות קיומו לא הובהרה בתש"פ עשר שנותיו. תרומתו השנייה של גולן לתרבות הכתיבה בישראל היא אסופת סיפורים, תחת הכותרת המאוד לא-מקורית בריחות למרחקים קצרים. סיפוריה הקצרים של אסופה זו אינם עומדים בשום השוואה לסיפוריהם הקצרים של יצחק בן-נר, אברהם ב. יהושע ועמוס עוז. סיפורים חסרי יכולת-תיאור לשונית,